

Тема 8. Домедична та медична допомога при ураженнях зовнішніми фізичними та хімічними факторами

1

Хімічні ураження

2

Термічні ураження

3

Електротравми

4

Утоплення

Отрути та отруєння: загальні поняття

Що таке отрута?

Отрути — речовини, здатні при дії на живий організм спричиняти різке порушення нормальної його життєдіяльності. Токсичність багатьох речовин визначається обставинами або способом введення в організм.

Шляхи потрапляння токсинів

- Шлунково-кишковий тракт
Ліки, гриби, рослини, мийні засоби, пестициди
- Дихальні шляхи
Чадний газ, пари хлору, аміаку, органічних розчинників
- Шкіра та слизові
Розчинники, пестициди у вигляді рідини або аерозолю
- Ін'єкції
Укуси комах, тварин, змій; введення ліків або наркотиків

Отруєння чадним газом (СО)

Найчастіше трапляється в холодний період при пічному опаленні або в зачиненому гаражі з працюючим двигуном. Газ не має кольору і запаху.

Ознаки отруєння

- М'язова слабкість
- Рожевий колір шкіри і слизових оболонок
- Порушення свідомості
- Судоми

Домедична допомога

- Вивести/винести постраждалого до свіжого повітря
- Постраждалий потребує кисень
- Обов'язково викликати бригаду ЕМД
- При відсутності дихання — розпочати СЛР

Ознаки гострого отруєння

Гостре отруєння — швидке порушення функцій органів внаслідок дії отрути або токсинів. Важливо вчасно розпізнати симптоми.

Очі та шкіра

«Пісок» або різь в очах, світлобоязнь; незвичайний колір шкіри (бліда, малинова, синюшна); опіки на губах, язика

ШКТ

Біль у роті, горлі, грудях, животі; підвищене слиновиділення, нудота, блювота зі специфічним запахом або кров'ю

Дихання

Задуха, гучне дихання, зміна тембру голосу, кашель, пітливість, діарея

Нервова система

Незвичайна поведінка (збудження, марення), м'язові посмикування, судоми, втрата свідомості

Алгоритм допомоги при підозрі на гостре отруєння невідомою речовиною

- ❏ **Заборонено:** викликати блювоту при отруєнні припікаючими речовинами (бензин тощо) та порушенні свідомості. При потраплянні отрути на шкіру або в очі — промити великою кількістю холодної води (18 °C).

Передозування опіоїдами: ознаки та допомога

Ознаки передозування

- Звуження зіниці менше 2 мм
- Погіршення або втрата свідомості
- Частота дихання менш ніж 10–12 вдихів/хв або зупинка
- Бліда шкіра, посиніння губ та кінчиків пальців

Антидот — налоксон (наказ МОЗ № 1833 від 08.10.2018)

- **Внутрішньом'язово:** 0,4–2 мг у зовнішню поверхню плеча або стегна
- **Інтраназально:** 2 мг — по 1 мл (1 мг/мл) у кожную ніздрю
- Якщо дихання не відновилось за 3–5 хв — повторити введення
- Продовжувати СЛР до відновлення дихання або прибуття ЕМД

Укуси тварин та комах

Домашні тварини

- Ізолювати тварину, викликати ЕМД
- Без кровотечі: промити рану мильним розчином, накласти стерильну пов'язку
- З кровотечею: зупинити кровотечу, накласти пов'язку

Дикі тварини

- Запам'ятати/сфотографувати вид тварини
- Викликати ЕМД, провести огляд за MARCHE

Отруйні змії та павуки

- Забезпечити спокій, положення лежачи
- Знерухомити укушену кінцівку, дати багато рідини
- Накласти стерильну пов'язку; при нейротоксичній отруті — тиснучу пов'язку вище укусу
- **Не** розрізати, не припікати, не прикладати холод

Опіки: класифікація та ступені

Опік — ураження тканин внаслідок впливу високої температури, хімічних речовин або електричного струму. Тяжкість залежить від температури, тривалості впливу, площі та локалізації.

I ступінь

Почервоніння, набряк, печія. Минає за 3–6 днів, залишається пігментація.

IIa ступінь

Різкий біль, пухирці з прозорою рідиною. Загоювання 10–15 днів без рубця.

IIб ступінь

Великі пухирці з каламутною рідиною, дно тьмяне, бліде. Загоюється з рубцем.

III ступінь

Щільний струп сірого/чорного кольору. Загоювання 3–6 тижнів, потрібна пересадка шкіри.

Визначення площі опіку

Правило долоні

Площа долоні постраждалого (без пальців) = **1% поверхні тіла**.
Зручний метод для оцінки невеликих або нерівномірних опіків.

Правило дев'яток

- Голова і шия — **9%**
- Кожна верхня кінцівка — **9%**
- Передня поверхня тулуба — **18%**
- Задня поверхня тулуба — **18%**
- Кожна нижня кінцівка — **18%**
- Промежина — **1%**

❏ Опік 1/3 поверхні тіла часто закінчується смертю. Великі опіки викликають опіковий шок.

Алгоритм домедичної допомоги при опіках

01

Безпека та виклик ЕМД

Переконалися у відсутності небезпеки, викликати бригаду ЕМД, провести огляд за MARCHE.

03

Опіки III ступеня

Накрити стерильною серветкою. При ознаках шоку — протишокове положення, укрити, дати тепле питво, контролювати свідомість і дихання.

02

Опіки I–II ступеня

Охолодити місце опіку водою 15–20 хв, накрити чистою серветкою. Не проколювати пухирі. При хімічних опіках — промивати водою кімнатної температури до прибуття ЕМД.

04

Заборонено

Не використовувати мазі, гелі, спиртові розчини. Одяг не відривати — розрізати. Транспортувати лежачи на непошкодженій стороні.

Перегрівання: теплові судоми, перевтомлення, тепловий удар

Теплові судоми

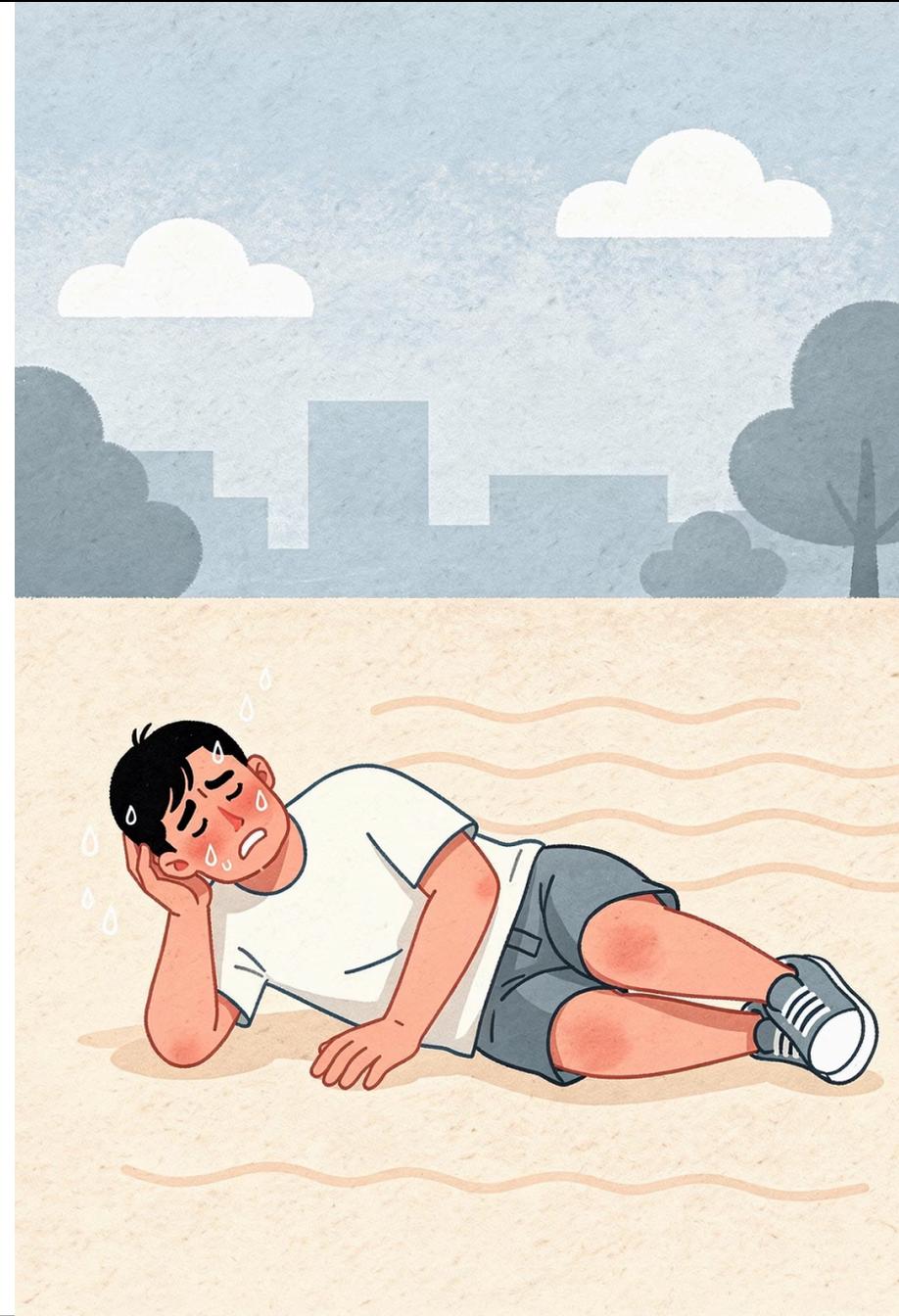
Болісні скорочення м'язів (найчастіше гомілки або передня черевна стінка).
Перемістити в прохолодне місце, дати прохолодну воду, обережно масажувати м'язи.

Теплове перевтомлення

Нормальна або підвищена температура, прохолодна волога бліда/
почервоніла шкіра, головний біль, нудота, запаморочення. Перемістити в
прохолодне місце, розстебнути одяг, прохолодні компреси на великі судини.

Тепловий удар

Температура тіла до 41 °С, червона гаряча суха шкіра, роздратованість, втрата
свідомості, прискорене поверхнєве дихання. Не занурювати постраждалого
повністю у воду. Викликати ЕМД.

Переохолодження та відмороження

Переохолодження — температура тіла падає нижче 35 °С. **Відмороження** — ушкодження тканин під дією холоду.

I ступінь

Бліда шкіра, незначний набряк, знижена або відсутня чутливість.

II ступінь

Пухирці з прозорою або білою рідиною в ділянці відмороження.

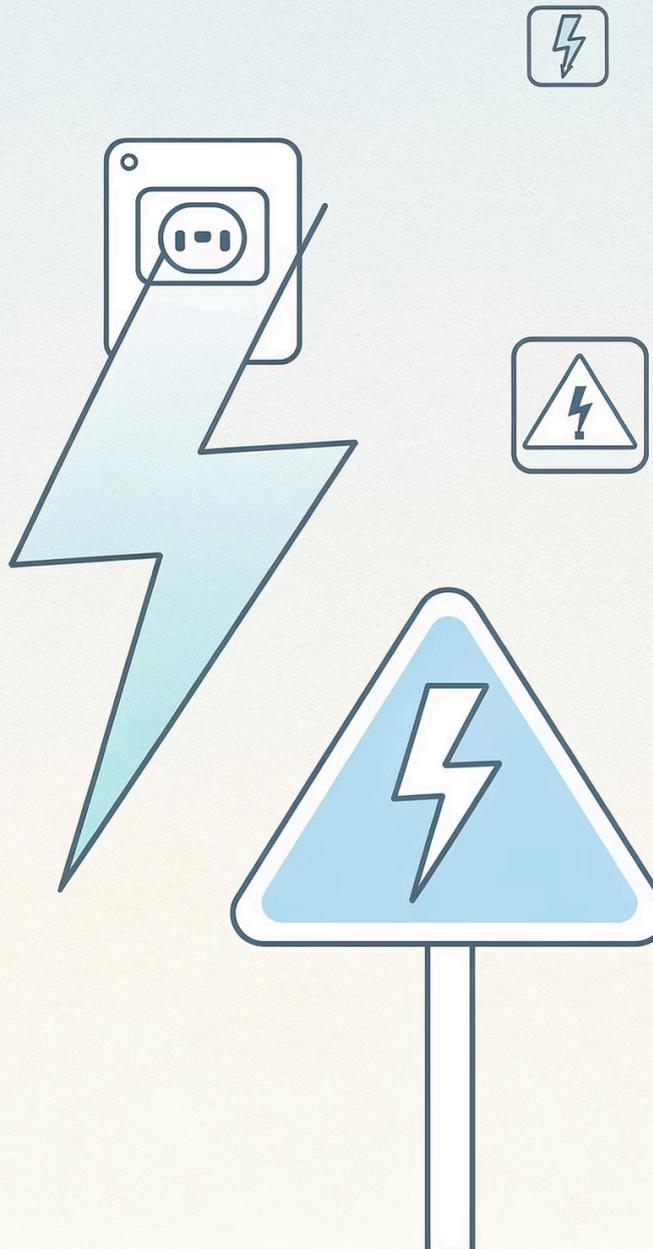
III ступінь

Омертвіння шкіри, пухирці з темно-червоною рідиною, демаркаційна лінія, загальне охолодження, апатія.

IV ступінь

Пухирці з чорною рідиною, ознаки шоку у постраждалого.

📄 **Допомога:** перемістити в тепле приміщення, зняти мокрий одяг (розрізати), давати гарячі безалкогольні напої, накласти чисту пов'язку, накрити термопокривалом. **Не** розтирати інтенсивно відморожені ділянки.

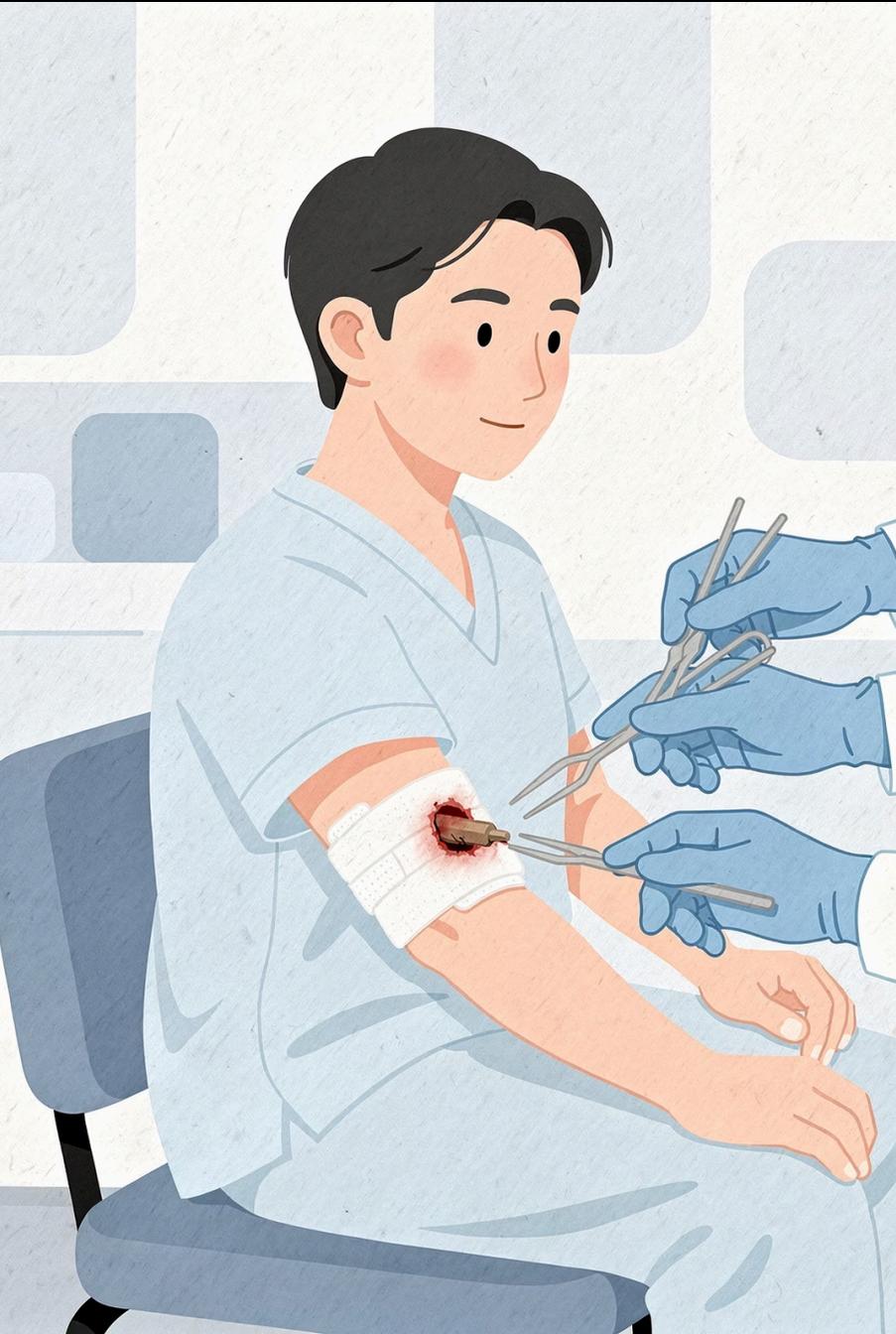
Електротравма та ураження блискавкою

Характер уражень

Місцеві зміни — опіки в місцях входу і виходу струму (IIб–III ступінь). При блискавці — темно-сині плями у формі розгалуження дерева. Загальні явища: втрата свідомості, зниження температури тіла, зупинка дихання та кровообігу.

Алгоритм допомоги

1. Переконатися у відсутності небезпеки — **особиста безпека першочергова**
2. Вимкнути джерело струму або відкинути провід діелектриком
3. Викликати бригаду ЕМД
4. Огляд за MARCHE; при відсутності дихання — СЛР
5. Без свідомості, але з диханням — стабільне бокове положення
6. Накласти стерильні пов'язки на місця опіків

Стороннє тіло в рані

Заборонено виймати стороннє тіло

Предмет, що виступає з рани, не можна видаляти — це може посилити кровотечу та пошкодження тканин.

Фіксація та пов'язка

Зафіксувати стороннє тіло у рані бинтовими або тканинними валиками. Обережно накласти пов'язку навколо рани без зміщення предмета.

Закріплення пов'язки

Пов'язку закріплюють на здоровій стороні, подалі від рани. Правило стосується всіх ран зі стороннім тілом: голова, грудна клітина, живіт, таз, кінцівки.

Ключові принципи домедичної допомоги

Особиста безпека

Завжди переконаватися у відсутності небезпеки для себе, оточення та постраждалого перед початком допомоги.

Виклик ЕМД

Негайно викликати бригаду екстреної медичної допомоги при будь-якому серйозному ураженні.

СЛР при потребі

При відсутності дихання негайно розпочати серцево-легеневу реанімацію та продовжувати до прибуття медиків.

Постійний нагляд

Забезпечити безперервний моніторинг стану постраждалого до приїзду бригади ЕМД.